

vjerodostojnosti Isusovih svećenika iz konteksta sakramenta pomirenja.

Knjigu *Bog milosrđa i radosti* zaključuje poglavlje pod nazivom »Radosni Bog«. Malo se govori o toj njegovoj osobini, zato autor u tom poglavlju ima nakanu i želju čitateljima približiti Boga kao radosnog Boga. Odmah na početku poglavlja autor donosi zanimljivu konstataciju koju će razvijati u samom poglavlju: »Bog Biblije objavljuje se čovjeku u vremenu i prostoru, kroz njegovu osobnu i sasvim konkretnu povijest; kroz njegova i zajednička iskustva. Može se na tom tragu reći da se na čovjekovu licu zrcali Božje lice. Kakvo će to lice biti ovisi poglavito o kvaliteti čovjekovih odnosa prema Bogu« (139).

U poglavljima knjige svaki čitatelj ima mogućnost otkriti Boga milosrđa i radosti. Čitatelj se, čitajući stranice knjige, vrlo lako može osjećati kao da se nalazi u određenim duhovnim vježbama. Otkrivajući sadržaj pojedinih poglavlja, otkriva i svoj odnos prema Bogu, Crkvi, bližnjima i sebi. Knjiga jest znanstveno

djelo, ali jednostavnost u izričaju i toplina autora kojom želi čitateljima približiti Boga milosrđa i radosti, rađaju da čitatelj ne ostane samo na pročitano me nego da sâm dalje promišlja o svojem životu i djelovanju te da iskreno odgovori može li se na njegovu licu otkriti lice milosrdnog i radosnog Boga. Knjiga ima kreativnu mogućnost ostati dugo vremena u mislima čitatelja i nakon što se pročitaju njezine stranice. Razmišljanja predstavljena u knjizi *Bog milosrđa i radosti* mogu poslužiti i u raznim oblicima katehetskog rada s mladima i odraslima jer su iznesena životno i crkveno te razumljivim jezikom, lako shvatljivim širem krugu vjernika. Vjerujemo da će knjiga naći put do čitatelja.

Mnoge su nakane pisaca knjiga. Usušujemo se i mi, u ime autora iznijeti želju da ova knjiga svakog pouči, ali i potakne na promjenu vjerskog i općeljudskog života – nabolje! Autoru od srca čestitamo na još jednom djelu koje će obogatiti njegov cjelokupan opus, a vjerujemo da će obogatiti i čitatelje.

Josip Šimunović

Stjepan TOMIĆ, *Hrvatske teološke polemike u 19. stoljeću, Glas Koncila, Zagreb, 2017., 465 str.*

Stjepan Tomić rodio se 1943. godine u Donjim Kladarima, općina Modriča, u Bosni. Završio je studij hrvatskoga, latinskoga i (dijelom) grčkoga na Filozofskom fakultetu u Zagrebu 1974. godine. Uz djelovanje kao srednjoškolski

profesor radio je i kao lektor i novinar u »Sportskim novostima« od 1973. do 1993. godine. Diplomirao je teologiju na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 1994. godine te devet godina predavao vjeronauk

i latinski XVIII. gimnaziji u Zagrebu. Teologiju je magistrirao na KBF-u 1998. godine, obranivši rad *Pregled rađanja sustavne dogmatske misli na hrvatskom jeziku u »Katoličkom listu« (1849. – 1879.) s posebnim osvrtom na polemike o Papinoj nezabludivosti*. Napisao je stotinjak članaka razasutih po hrvatskim časopisima, uređivao je časopis za duhovnost *Rhema* (2004. – 2008.), objavio zbirku pripovjedaka za odrasle *Bosna koje nema* (2007.) te novu zbirku *Konj bijelac* (2010.). Jedna zbirka njegovih pripovjedaka i supruge mu Sonje prevedena je na slovački godine 2007. Četiri je puta nagrađivan (2009. – 2012.) na »Susretu duhovnoga književnog stvaralaštva Stjepan Kranjčić« u Križevcima za eseje i putopise. Član je uredništva časopisa za intelektualna i duhovna pitanja *Nova prisutnost*, koji izlazi u Zagrebu tri puta godišnje i vode ga hrvatski katolički intelektualci.

U predgovoru svoje knjige *Hrvatske teološke polemike u 19. stoljeću* ističe kako u Europi počinje teološko XIX. stoljeće godinom 1799. Schleiermacherovim djelom *Govori o religiji, njezinim naobraženim podcjenjivačima*, a u Hrvatskoj nastupom biskupa M. Vrhovca na službu u Zagrebu 1786. godine, a završava 1918. ili u crkvenoj Hrvatskoj preciznije godine 1922., kada je profesor Ivan Bujanović napustio Katedru dogmatike na KBF-u a preuzeo je profesor Stjepan Bakšić. Konkretni impuls i borilište dali su pokretači i suradnici *Katoličkog lista* u Zagrebu 1849. godine. Autor je građu rasporedio u sljedeća poglavlja:

1. Društvena i vjerska situacija u XIX. stoljeću, gdje dokidanje Papine države naziva providnosnim događajem (13–28);
2. Polemike oko katehizacije (29–37);
3. Polemike o kvaliteti jezika u Škarićevu prijevodu Biblije, Čebušnikovu prijevodu dijela Starog zavjeta te Stadlerovu prijevodu i komentaru Evandjelja i Djela apostolskih (39–100);
4. Kontroverze nakon proglašenja dogme o Papinoj nezabludivosti, koju Tomić ovdje naziva nepogrešivost (101–118).
5. Polemike s pravoslavicima u povodu pisanja u časopisu *Balkan*, koji je pokrenuo nadbiskup Stadler u ondašnjem duhu sjedinjenja kao priključenja odvojenih nama katolicima (119–190). Prikazavši križarsko pljačkanje Carigrada, Tomić s pravom ističe kako su se »mnogi istočni kršćani radije priklanjali turskim osvajačima nego kršćanskim pljačkašima« (183).
6. Polemika o pravu na rastavu braka, što je zastupao profesor Josip Franjo Spevec (191–210);
7. Zagrebački svećenik Matija Stepinac napadao je *Katekizam u propovijedih bosanskog franjevca Jeronima Vlačića* (211–231). Tomić naziva antiteistima autore koji su u listu *Pokret* osporavali katoličko poimanje objave i Crkve, a Stepinac ih u polemici i vrijeđao;
8. Profesor pedagogije na Učiteljskoj školi u Zagrebu Stjepan Basariček pisao je od 1876. do 1911. godine dje-

- la o odgoju protivna katoličkom učenju o tim pitanjima. U tom mu se pridružio i Josip Glaser, koji je napisao jedan od prvih udžbenika iz pedagogije. Suprotstavljali su im se Josip Rieger, Josip Stadler, Đuro Šimončić, Feliks Suk i dr. (233–276). Danas izgleda smiješno Šimončićevo ruganje Basaričeku što uči da su žene jednake muškarcima »što ne može naravski biti« (262).
9. Zagrebački akademik Bogoslav Šulek, inače oduševljeni popularizator znanstvenih dostignuća, napisao je 1888. godine izlaganje »Područje materijalizma«. Profesor filozofije na KBF-u u Zagrebu Antun Bauer upustio se s njime u žestok intelektualni rat (277–293).
 10. Profesor KBF-a u Zagrebu Fran Barac objavio je 1907. godine djelo *O modernoj katoličkoj apologetici* u kojem se zalagao za Pascalov pristup obrani vjere i distancirao se od skolastičke filozofije. Napao ga je krčki biskup Anton Mahnić, a zagrebački profesor A. Bauer žestoko je branio svojeg kolegu (294–357).
 11. Splitski pomoćni biskup Vicko Palunko izdao je na talijanskom 1910. godine djelo u kojem je dokazivao kako Lukine podatke iz Dj 27,9–44 o brodolomu i pristanku sv. Pavla na putu u Rim u jednoj luci treba тумачiti tako da su brodolomci pristali na Mljetu a ne na Malti. Pobijao ga je profesor Svetog pisma u Zagrebu Rudolf Vimer. S. Tomić drži da je Palunkovo mišljenje znanstveno utemeljivo i danas (359–380).
 12. U prekratkom zaključnom poglavlju (381–386) autor ističe kako je tada rastao jaz između klerika i laika, ali je razborita kritika bila potrebna, a sa svih nas je krajeva »tištila tuđinština«, i da je »duh društva 19. stoljeća išao prema sveopćoj ateizaciji« (383). Smatra da je dobro što su Šimončić, Suk, Stadler i Rieger polemizirali sa sekulariziranim pedagogima, ali žalili što je Bauer polemizirao gotovo s cijelom Hrvatskom. Također žali što su branitelji katoličkih vrijednosti raspravljali sa zastarjelih i ponešto nerazumljivih stajališta.
 13. Među »Polemičare i njihova djela« (387–425) naveo je pedeset imena – klerika i laika – od kojih s iskrenim žaljenjem ističe da je na KBF-u u Zagrebu jedan profesor tužio ondašnjoj državnoj vlasti Josipa Riegera i ovaj je u trideset i prvoj godinu bio otpušten iz službe. Strossmayer se uzalud zalagao da mu vlada dopusti nastavak profesorske službe u Đakovu.
 14. Autor je *Literaturu* (427–464) podijelio na izvore, knjige, leksikone, članke i časopise.
- Autor se ljuti što je profesor Starog zavjeta u Zagrebu Antun Sović išao tri godine živjeti među seljacima Šumadije da bi dobro naučio jezik na koji će po mandatu svojeg nadbiskupa prevesti Stari zavjet s hebrejskog izvornika. Nasreću, hrvatski biskupi su odbili prihvatiti njegov prijevod kao službeno katolič-

ko izdanje za Hrvate pa je nadbiskup Štepinac predložio da sarajevski nadbiskup Ivan Šarić, kao afirmirani pjesnik i prevoditelj, prevede Stari zavjet s latinskog jezika po Vulgati. Naš autor trebao je više istražiti Sovićeve razloge za prevođenje na srpsku varijantu s orijentalnim oblicima naziva za biblijske osoba i geografska imena. To bi pokazalo kako su i znanstvenici često kratkovidni, žrtve socijalnih predrasuda vremena u kojem djeluju. Bilo bi također veoma korisno da je priredio kazalo osoba koje se u knjizi spominju, jer bi to zainteresiranim čitateljima olakšalo traženje mjesta na kojima se spominju pojedini polemičari, bilo klerici bilo laici.

Unatoč tim sitnim nedostacima, knjiga je dobar prilog povijesti teološkog razmišljanja i pisanja na hrvatskom. Iz

Tomićeva istraživanja razvidno je da su branitelji katoličanstva često napadali ono što je kasnije crkveno učiteljstvo prihvaćalo kao spojivo s katoličkom vjerom, a sekularizirani laici koji su u ime znanosti tražili odbacivanje »natražnog« katoličkog učenja nisu prenosili hrvatskim čitateljima konsenzus znanstvenika o novom pristupu odgoju mladih, braku i obitelji te povezivanju Darwinove teorije s vjerom u Boga Stvoritelja. Autor žali što su polemičari jedni druge često vrijeđali, ali bi želio da današnji hrvatski teolozi, filozofi i propagatori egzaktnih znanosti kreativno razmišljaju o zajedničkim pitanjima. Zato je vrijedno njegovu knjigu strpljivo pročitati, makar u nastavcima, kako što sam ja čitao.

Mato Zovkić

Franjo PODGORELEC, *Odabrane metode kršćanske meditacije. Povijest, teologija i pedagogija*, Karmelska izdanja, Zagreb, 2007., 127 str.

Knjiga Franje Podgorelca *Odabrane metode kršćanske meditacije. Povijest, teologija i pedagogija* obuhvaća 127 stranica te na izvoran i stručan način predstavlja sadržaj naznačen u samom naslovu. Uz Uvod knjiga sadrži šest poglavlja. U Uvodu autor na vrlo poticajan način predstavlja razloge zašto je napisao ovu knjigu kao i samu njezinu strukturu. Mnogi kršćani misle da meditacija pripada dalekoisotčnoj tradiciji. Autor je ovim djelom razobličio tu zabludu te jasno pokazao da

je kršćanska baština bogata vrsnim i prikladnijim metodama meditacije.

U prvom poglavlju pod naslovom »Meditacija« tumači etimološko značenje te riječi, kratku povijest i značenje termina meditacija, potom govori o odnosu između usmene molitve i meditacije kao i između meditacije i kontemplacije. Na kraju poglavlja zaustavlja se još na obrazlaganju općeg poziva na kontemplaciju, o čemu se podosta raspravljalo zadnjih desetljeća.